

ACC. N:R M. 15530:1-5.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Louise Mildner*
Härad: *Färs* Berättare: *Lven Olsson, Vollsjö*
Socken: *Vollsjö* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1962* Född år *1875* i *Fränninge*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-5.

LUF 73.

Bystemna finns ännu i Vallsjö,
och det är gästäckerna som har upprätthållit denna. Vårje är
sammantäder bystämman, och det sista sammantädet hölls den
24 januari 1962. Något äldre mansgille förekommer inte nu läng-
re — detta upphörde redan vid sekelskiftet. Vallsjö's byhand-
lingar finns hos nuvarande äldreman. Mejeriet var den första
andelsföreningen, som bildades den 1 augusti 1894. Därefter
bildades en höstförening ca. 1910 och en hufvuförening ca. 1920.
Av dessa andelsföreningar är det endast mejeriet som fortfarande
existerar. Vid sekelskiftet fick Nils Larsson i Dala en stor
betydelse i bygden, och han verkade som en föregångsman. Han
var en mångsidig man och genom sin lantmannaskola i Dala spred
han många jordbruksföreläsningar bland bönderna. Även Lunda-
halken kom att verka som ett föregångsområde, dit bönderna kom-
de resa för att få se de nya jordbruksmaskinerna i bruk. Sedan fö-
rkonkollen hade upprättats, gav sädesodlingen ett bättre resultat.
Förarens försvar vid sekelskiftet — man upptäckte att det var
oekonomiskt att ha får och satsade istället på svin och kor. Nu

fanns det nästan för mycket svin i Vallsjötrakten. Då kontrollfrens-
ingar för kor bildats steg mjölkproduktionen. Under 1900-talet
har ångarna blivit utdikade och ocellade. För höstades dessa ång-
ar, och kreaturen fick gå i fjällen, där alltid bra bete fanns. Sedan
rotväxter började odlas har vi haft 7-skiftesbruk (rotväxter,
höstsäd, vårsäd, vall: två år, höstsäd, vårsäd och rotväxter).
Det var endast stöne gårdar som mätglade, och omkring sekel-
skiftet slutade mätglingen. För hade man endast öppna diken -
därefter, ca. 1900, infördes täckdikning. År 1897 inköpte min
fader den första slättermaskinen i Vallsjö. Den kom från Amerika
och hette Albion. Vid samma tidpunkt fanns det i handeln fjä-
derhavar och den engelska Viktoria-plogen. Det var främst a-
genter för jernar och lantmannaskolor som gjorde reklam för des-
sa nya jordbruksredskap. På 1890-talet fanns det "Andersbergs
privata lantbruksskola" i Tånninge. Denna skola flyttade efter
sekelskiftet till Tomelilla. Hos Andersberg gick många av bönderna
i Vallsjö socken, och när de kom hem utlände de i sin tur till
andra bönder de nya jordbruksmetoderna. Bönderna svarade själva

för vägnas förbättringar. Var bonde hade sitt vägstycke, som de skulle laga med skäv. Omkring 1910 inköpte hökföreningen några stenklassar, som i tur och ordning köides runt full gårdarna. Därefter blev Vallsjö socken ett vägdistrikt. Någon cykel hade inte skådats i bygden förrän Anders Smith själv tillverkade en vid sekelskiftet. Cykeln hade ett 2 meter högt hjul framtill och ett halvt meter högt hjul baktill. Den första bilen i Vallsjö kom omkring 1915. Järnvägen mellan Ystad - Estor byggdes 1867-1868 och medförde ett stort uppsving för bygden. För bönderna i Vallsjö blev det nu lätt att frakta sina sockerbeter - förr hade de fått köra med häst och vagn, och då vägnas oftast var dåliga kunde inte vagnarna lastas för tungt. Innan järnvägen fanns fraktades posten med diligens och avlämnades och avhämtades i handelsbutikerna. Någon lantbruksskola tillsettes inte förrän omkring 1920. Gästgiveriet upprättades på 1850-talet, och det existerar ännu. Skjutskället upphörde inte förrän några år efter första världskriget, då bilarna började bli alltmer vanligare. Emigranterna till Amerika började innan jag var född, och den upphörde inte förrän vid första världskriget. Det var först och främst dåliga

lider (hängbroddhet, dåligt betalt svårt att få arbete) som orsakade omi-
grationen. Möjligheten att få gratis mark i Amerika var för många en
stor festelse. Omkring 1925 började bröduktare och diickauktare
att upphäda, vilket gjorde, att bröd och diicka ej längre behövde till-
verkas hemma. På 1920-talet blev det mera vanligt att förtägga större
fester och bejvaringsmiddagar till lokala utanför hemmet — det var
då isynnerhet gästgiveriet som besöktes. Det var endast vid bröllop som man
gav någon present — dock skulle alltid "förtäring" medtagas. Var
det större bjudningar, som t. ex. bröllop och bejvaring, skickade
man alltid inbjudningskort. Annars skedde all inbjudan muntligt.
Omkring 1910 kom det ambulalande biografen till Vallsjö. Dock
blev dansen på dansbanan medansan brän det populäraste nöjet.
Under min barndom hade vi "lystnad allehandan" som utkom på mån-
dagar, onsdagar och lördagar. Oftast var det fyra hushåll som prenume-
rerade på en och samma tidning, och varit hushåll hade förstahandsrätten
vardera ett år. Efter sekelskiftet började lotauktioner, som hölls
en gång om året. Men det var yttast få som köpte några böcker. I
Vallsjö avslutades inte majsjüngningen förrän 1957 — man höll

fäst vid den gamla traditionen och gick till gårdarna och sjöar
och nedstucko glösa kristar i marken och i kalkhalmen. I slutet
av 1800-talet bildades en nykterhetsförening, som lät dans och sång
bliva ett förenande band. Då nykorten kom ut i handeln, började
också fotoalbum bli vanliga. Efter sekelskiftet började prästböcker
att bli moderna, och det blev ett känt nöje att byta böcker för att ned-
skänkas några verser. Under min barndom fanns det en privat småskola
i Vallsjö — jag minns, att där under en termin gick fyra flickor och en
pojke. De gick alla till kyrkan på söndagarna, och för dem som red
fanns det i bondgårdar intill kyrkan ett kyrkstall (som revs efter sekelskif-
tet). Efter gudstjänsten serverades kyrkkaffe av det gästfria adelmanna-
folket. Då sabbsgudstjänsten började sändas, avbefolkades kyrkan
kraftigt. Dock har folket hållit sig till kyrkans läsa och några väckel-
serier har inte försvunnit i Vallsjö.